

8. UNDP Good Governance and Sustainable Human Development [Електронний ресурс]. – Governance for Sustainable Human Development. A UNDP Policy Document. – 2002. – Режим доступу : <http://magnet.undp.org>
9. What is Good Governance. UNESCAP, 2009. – Accessed July 10, 2009.
10. Khan M. H. State Formation in Palestine: Viability and Governance During a Social Transformation / M. H. Khan. – Routledge, 2004. – 249 p.
11. Agere S. Promoting Good Governance: Principles, Practices and Perspectives / S. Agere. – Commonwealth Secretariat, 2000. – 144 p.
12. The IMF's Approach to Promoting Good Governance and Combating Corruption – A Guide. International Monetary Fund. – 20 June, 2005.
13. Support to political parties: a missing piece of the governance puzzle. – London : Foresti and Wild, 2010.
14. Al-Rodhan. Sustainable History and the Dignity of Man: A Philosophy of History and Civilisational Triumph / Al-Rodhan, R. F. Nayef. – LIT, 2009.
15. Poluha E. Contesting 'Good' Governance: Crosscultural Perspectives on Representation, Accountability and Public Space / E. Poluha, M. Rosendahl. – Routledge : Taylor & Francis, 2002. – 288 p.
16. Дубровин Ю. И. Основные методологические принципы административно-государственного реформирования в странах Европейского Союза / Ю. И. Дубровин // Философия образования. – 2009. – № 4.
17. Hooghe L. Types of multi-level governance / L. Hooghe and G. Marks // Cahiers européens de Sciences Po 3 June. – 2002.
18. Hooghe L. Multi-level governance and European integration / L. Hooghe and G. Marks. – Lanham, MD : Rowman & Littlefield. – 2001.
19. Berry C. Imperfect Union: Representation and Taxation in Multilevel Governments / C. Berry. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009.

Інна Сурай,

*кандидат наук з державного управління,
старший науковий співробітник,
доцент, професор кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ*

Важливість суспільно-демократичних цінностей у розбудові України (за матеріалами соціологічного дослідження)

У статті розкрито питання важливості цінностей для подальшої розбудови країни. Названо групи цінностей, що притаманні еліті в державному управлінні. За результатами соціологічного дослідження проаналізовано ставлення представників еліти в державному управлінні до суспільно-демократичних цінностей та їх важливість для розбудови й розвитку України.

Ключові слова: цінності, еліта в державному управлінні, важливість суспільно-демократичних цінностей.

In the article the question of importance of values is exposed for subsequent alteration of country. The groups of values are adopted, that inherent an elite in public administration.

As a result of sociological research the relations of representatives of elite in public administration to the publicly democratic values and importance are analysed for alteration and development of Ukraine.

Key words: values, elite in public administration, importance of publicly democratic values.

Постановка проблеми. Сучасні філософи зазначають, що “цінність” як термін позначає належне та бажане, на відміну від реального, дійсного. ХХ та й ХХІ ст. успадкували дві основні групи концепцій стосовно пояснення природи поняття цінності – об’єктивістську та суб’єктивістську.

Лінію об’єктивістського розуміння цього поняття започаткував ще Платон: він розумів ідею добра як таку, що в принципі не відрізняється від інших ідей, а отже, не відрізняється і від істини; винятковість цієї ідеї полягала в тому, що, з погляду Платона, вона увінчує ієрархію всіх інших ідей.

Відповідно до суб’єктивістського розуміння “цінність” належить до психічних об’єктів – їх джерелом є наші бажання, інтереси, почуття, ставлення. У філософії кінця ХХ ст. суперечка двох названих підходів до проблеми цінності існувала у вигляді певних тенденцій. Більшість сучасних філософів у поясненні природи цінності прагнуть поєднати позитивні елементи обох підходів – як суб’єктивістського, так і об’єктивістського. “Цінність”, за висловом Фрондізі, є результатом напруги між об’єктивним та суб’єктивним [5, с. 707].

Існує також поділ цінностей на індивідуальні, колективні (партикулярні) та універсальні. Універсальні або, інакше, вселюдські цінності – це ті, що прийняті (чи мають перспективу бути прийнятими) різними народами, культурами, націями, цивілізаціями (наприклад права людини). Цінності партикулярні – це цінності даного суспільства, самобутньої культури, нації, цивілізації. Зрозуміло, що універсальні цінності існують як включені в контекст кожної із культур, націй чи цивілізацій [5, с. 707-708].

Цінності містять у собі спонукальний складник і саме тому вони відіграють важливу роль у перетворенні реальності, виконують роль основи для дії, спрямовують індивідуальну і колективну дії. Саме ціннісні орієнтації людини визначають лінію її поведінки і визначають її як особистість.

Цінності відіграють провідну роль в об’єднанні індивідів для спільних, колективних дій; є важливими у забезпеченні основи для єднання людей у нації, цивілізації чи навіть людства, оскільки це передбачає наявність деяких базових спільних цінностей [5, с. 707-708].

Отже, для розуміння подальшого розвитку України архіважливим є з’ясування питання: які ж саме цінності вважають найважливішими ті, хто найбільше впливає на формування й реалізацію державно-управлінських рішень, – еліта в державному управлінні України.

Аналіз останніх публікацій. Проблема цінностей знайшла відображення у науковому доробку багатьох учених. У нашому дослідженні ми спираємо-

ся на наукові праці Т.Е.Василевської, В.А.Гошовської, Ф.М.Канака, В.М.Князева, В.М.Козакова, В.Г.Кременя, В.І.Лугового, Н.Р.Нижник, Л.А.Пашко, М.І.Пірен, В.А.Рибкала, Г.П.Ситника, В.А.Скуратівського, В.П.Трощинського та інших науковців.

Серед *невирішених* повністю частин загальної проблеми формування та розвитку еліти в державному управлінні все ще залишається проблема осмислення цінностей у контексті розвитку України.

Тому *метою* цієї статті є аналіз важливості суспільно-демократичних цінностей для розбудови й розвитку України. Аналіз проведено за результатами відповідей представників еліти в державному управлінні України.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, зазначимо, що цінності – складова аксіологічного критерію елітності в державному управлінні [4, с. 50]. Представники еліти в державному управлінні є особистостями і це передбачає наявність у них сформованих особистих духовних цінностей (*індивідуальні* цінності), по-перше. По-друге, вони мають дотримуватися цінностей професійного середовища (*професійні* цінності). По-третє, їм мають бути притаманні цінності держави, суспільства (*національні** цінності). Черговість у даному випадку не свідчить про пріоритетність. Названі групи цінностей тісно взаємопов'язані між собою. Деякі цінності можуть входити до всіх названих груп, що свідчить про їх універсальність. І таке явище можна вважати ідеальним [4, с. 48]. Національні цінності прямо пов'язані з цілями державного управління та національною (загальнодержавною) ідеєю, а процес формування й розвитку еліти в державному управлінні має включати формування зазначених цінностей [4, с. 50].

Зауважимо, що демократизація суспільного розвитку в сучасний період сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей. На думку М.І.Пірен, “демократичні цінності – це те, що є уособленням гуманізму, духовності, толерантності, свободи слова та інших цінностей, завдяки яким демократія здобуває прихильників в усьому світі” [2, с. 156]. Україна – демократична держава [1, ст. 1], отже, думка еліти в державному управлінні щодо суспільно-демократичних цінностей суттєво впливає на розбудову й подальший розвиток України.

Протягом 31 січня – 12 лютого 2013 р. в рамках соціологічного дослідження автором було проведено опитування 113 експертів – державних службовців II–IV категорій посад державної служби (серед них III–IV категорії посад – державні службовці районних державних адміністрацій), які навчалися в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президенті України.

Зауважимо, що в нашому дослідженні до еліти в державному управлінні за альтиметричним підходом ми відносимо державних службовців I–V ка-

*У розумінні загальнодержавні, оскільки мається на увазі не окрема нація, а громадяни України як спільнота.

тегорій посад державної служби, при цьому III–V категорії посад державної служби – посади місцевого рівня системи державного управління: голів районних та у м. Києві і м. Севастополі державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників [3, с. 53-54].

На запитання: “У контексті яких суспільно-демократичних цінностей Ви сприймаєте розвиток України?” – отримані такі відповіді (табл. 1). Із наведених даних видно, що сьогодні найбільшою цінністю респонденти сприймають “здоров’я людини та нації” (8^{*}). 73% опитаних вважають це “дуже актуальним”, 23% – “актуальним”, що разом становить 96% (табл. 2). І лише для 3,5% – “неактуально”.

Таблиця 1

Результати відповідей державних службовців II–IV категорій посад державної служби на запитання: “У контексті яких суспільно-демократичних цінностей Ви сприймаєте розвиток України?” (%) у січні–лютому 2013 року

№	Суспільні цінності	Дуже актуальні	Актуальні	Не-актуальні	Важко відповісти
1	Суспільний добробут	66	25	4	0
2	Національна культура	38	51	3,5	1
3	Міжнародна співпраця	33	41	6	1
4	Розвиток науки та освіти	56	32	5	0
5	Розвиток туризму	19,5	61	9	1
6	Рівність статей	18	36	34,5	7
7	Суспільна етика та мораль	41	45	5	2
8	Здоров’я людини та нації	73	23	3,5	0
9	Духовність	54	32	5	3,5
10	Міжнаціональна, міжетнічна та міжконфесійна злагода	21	57	14	3,5
11	Подолання безробіття, злочинності та наркоманії	67	27	3,5	0
12	Покращення екології	57	33	6	1
13	Зміцнення миру	25	46	20	4
14	Громадянська політична культура	22	59	9	4
15	Права і свободи громадян	44	46	5	1
16	Соціальний захист суспільства	44	42	8	1
17	Добробут родини, материнство та дитинство	48	36	6	1
18	Інше (дописано): - корупція - бюрократична тяганина - адміністративно-територіальна реформа	33 2 1	11 12		1

*Позиція у таблиці.

Таблиця 2

Сприйняття елітою в державному управлінні важливості суспільно-демократичних цінностей у розбудові й розвитку України

Рейтинг важливості	Суспільні цінності	%
1	здоров'я людини та нації	96
2	подолання безробіття, злочинності та наркоманії	94
3	суспільний добробут	91
4-5	покращення екології	90
4-5	права і свободи громадян	90
6	національна культура	89
7	розвиток науки та освіти	88
8-9-10	суспільна етика та мораль	86
8-9-10	духовність	86
8-9-10	соціальний захист суспільства	86
11	добробут родини, материнство та дитинство	84
12	громадянська політична культура	81
13	розвиток туризму	80,5
14	міжнародна, міжетнічна та міжконфесійна злагода	78
15	міжнародна співпраця	74
16	зміцнення миру	71
17	рівність статей	54
18	(дописано): корупція	44
	бюрократична тяганина	14
	адміністративно-територіальна реформа	1

На другому місці за сумарною кількістю обраних експертами цінностей стоїть “*подолання безробіття, злочинності та наркоманії*” (11). Актуальність підтвердили 94% опитаних: 67% вважають це “дуже актуальним”, 27% – “актуальним” і лише для 3,5% – “неактуально”.

На третьому місці, за даними експертів, “*суспільний добробут*” (1): 66% – “дуже актуально”, 25% – “актуально”, 4% – “неактуально”.

Четвертим серед цінностей є “*покращення екології*” (12) – 90% : 57% – “дуже актуально”, 33% – “актуально”, 6% – “неактуально”.

За актуальністю також 90% загалом набрала цінність “*права і свободи громадян*” (15). Проте “дуже актуальною” її вважають 44% опитаних, “актуальною” – 46%, “неактуальною” вона є для 5%, а 1% було “важко відповісти”.

89% високопосадовців вважають важливою цінністю “*національну культуру*” (2): для 38% – “дуже актуально”, 51% – “актуально”. Для 3,5% – “неактуально”, 1% було “важко відповісти”.

“*Розвиток науки та освіти*” (4) важливим є для 88% опитаних: 56% – “дуже актуально”, 32% – “актуально”, 5% – “неактуально”.

Однаковими за важливістю для опитаної еліти в державному управлінні виявилися “*суспільна етика та мораль*” (7), “*духовність*” (9), “*соціальний*

захист суспільства” (16): 86% експертів оцінили як “дуже актуально”, “актуально”.

Так, “*суспільну етику та мораль*” (7) вважають “дуже актуальною” 41%, “актуальною” – 45%, “неактуальною” вона є для 5%, а 2% було “важко відповісти”.

“*Духовність*” (9) є “дуже актуальною” для 54% опитаних, “актуальною” для 32%. “Неактуальною” вона є для 5%, а 3,5% було “важко відповісти”.

“*Соціальний захист суспільства*” (16) є “дуже актуальним” для 44% опитаних, “актуальним” для 42%. “Неактуальним” виявився для 8%, а 1% було “важко відповісти”.

Одинадцять місце за важливістю зайняла позиція “*добробут родини, материнство та дитинство*” (17). 84% експертів визнають важливість цієї цінності для розвитку України, з них позначили як: “дуже актуально” – 48%, “актуально” – 36%. При цьому для 6% – “неактуально”, 1% – “важко відповісти”.

Актуальність позиції “*громадянська політична культура*” (14) позначили 81% експертів: 22% – “дуже актуально”, 59% – “актуально”, 9% – “неактуально”, 4% – “важко відповісти”.

Трохи менш актуальним – 80,5% є “*розвиток туризму*” (5) : 19,5% – “дуже актуально”, 61% – “актуально”, 9% – “неактуально”, 1% – “важко відповісти”.

“*Міжнаціональна, міжетнічна та міжконфесійна злагода*” (10) є важливою цінністю для 78% опитаних. “Дуже актуальною” вона є для 21%, “актуальною” – 57%, “неактуальною” вона для 14%, а 3,5-м% було “важко відповісти”.

На п’ятнадцятій позиції за важливістю “*міжнародна співпраця*” (3): 33% – “дуже актуально”, 41% – “актуально”, 6% – “неактуально”, 1% – “важко відповісти”.

“*Зміцнення миру*” (13) сьогодні “дуже актуально” для 25% представників еліти в державному управлінні, для 46% – “актуально”, для 20% – “неактуально”, 4-м% – “важко відповісти”.

Найменш актуальним респонденти назвали “*рівність статей*” (6). Це “дуже актуально” для 18% опитаних, для 36% – “актуально”, для 34,5% – “неактуально”, 4-м% – “важко відповісти” (табл. 2).

Основні висновки проведеного дослідження. Представники еліти в державному управлінні активно і впевнено визначають своє ставлення до суспільно-демократичних цінностей, необхідних для подальшої розбудови й розвитку України. Усі названі суспільно-демократичні цінності, на їх думку, є важливими.

Але за результатами проведеного аналізу ми відзначаємо, що найважливішими визначено: здоров’я людини та нації, подолання безробіття, зло-

чинності та наркоманії, суспільний добробут. І майже поряд ідуть такі цінності, як покращення екології, права і свободи громадян. Важливими є: національна культура, розвиток науки та освіти, суспільна етика і мораль, духовність.

Крім цього, сучасна еліта в державному управлінні констатує (респондентами дописано) важливість подолання корупції, бюрократичної тяганини та необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи.

Наведені дані свідчать *про усвідомлення* сучасною елітою в державному управлінні України *важливості* названих суспільно-демократичних цінностей та їх необхідності для розбудови й розвитку України. Не менш важливим, на нашу думку, є практичне впровадження усвідомлених цінностей, що потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

У *перспективі подальші дослідження у даному напрямі* мають стосуватися осмислення тенденцій щодо сприйняття суспільно-демократичних цінностей елітою в державному управлінні та громадянами України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Пірен М. І. Публічна політична діяльність : навч. посіб. / М. І. Пірен. – К. : НАДУ, 2009. – 288 с.
3. Сурай І. Г. Поняття “еліта” в системі суб’єктів державного управління: альтиметричний підхід / Інна Геннадіївна Сурай // Суспільство. Держава. Управління. Право. – 2011. – № 1. – С. 46-54.
4. Сурай І. Г. Цінності в системі механізмів формування й розвитку еліти в державному управлінні / Інна Геннадіївна Сурай // Вісн. НАДУ. – 2012. – № 3. – С. 43-50.
5. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.